

Saaremaa kirjarahvas oli koos

Autor: [Enda Naaber](#)

Reede, 15. mai 2015.

[Loe kommentaare](#) | [Kommenteeri](#)

Kaks kirjutavat inimest – Genadi Noa ja Anne Marie Suurpere. FOTO: Enda Naaber

Inimene ja sõna... kirjasõna. See on väga ilus kooslus. Sest neis on kirjasõna kasutamisel teadjatarkust, inimlikku oskust ja soovi luua midagi ilusat, vajalikku, jäädavat... Inimene ju suudab palju eluratast juhtides.

Kui palju vaesemad oleksime selliste raamatuteta nagu on “Tõde ja õigus”, “Tuuline rand”, “Tuulte tallermaa”, “Sõja jalus”, “Tuule valgel”, “Eesti rand” jpt suurtesse trükiarvudesse ulatuvad teosed.

Reedel, 8. mail oli Kuressaares keskraamatukogus saarte kirjarahva kohtumine küllaltki intiimse toomepuu õitsemise aegu.

Kirjamees ja merekultuuriloolane Bruno Pao vestles sellest, miks ta kirjutab, lisades, et ta on kirjasõnaga seotud juba kaua aega:

“Kirjasõna vajab mälu. Ja kirjutama ei sunni miski muu kui tahe oma või teiste lugu jutustada...”

Kui aastaid tagasi ilmus temalt luulekogu “Päev vajub merre”, siis oli tegemist arvestatava teosega, kuid rohkem on Pao saarte teemadel kirjutanud dokumentaalseid raamatuid.

Murde- ja luulekeelest

Muhulannast poetess Irma Järvesalu lugus oma murdeluuletusi. Need kinnitasid taas, kui väärikas on murdekeel.

*Muhu naesed,
kui laotaks laial’
teite kenad kirjat vaibad –
ää katta soaks kambriseinad
ja jäguks koa õunbuaida.
(“Ing oo paljas”)*

Huvitav on ka Irma uurimistöö “Muhu meistrid” (2001).

Tõlkija ja poeet Genadi Noa tutvustas meile oma värssdraamat “Üks on kõik ja kõik on üks”, kaasates sellest lehekülgi lugema poetess Almi Tugeva ning gümnasistid Andi Koka ja Mirjam Tenno. Saime teada, kuidas autor on elu üle filosofeerinud, liites paljud tähtsad teemad tervikuks. Ja et ta kirjutas seda teost 12 aastat.

Minu põlvkonnale on väga tuttav ka poetess Ingel Tael (ajakirjanikuna Milla Mägi). Mõlema elukutse tööd-tegemistest läkski kohe jutuks. Lõpuks esitas autor oma mereluulet. Meri on Ingel Taela loomes aukohal, elutunnetuse põhjuslikkus. Ja see ei ole ainult romantiline meri. Üks lõiguke teosest “Eesti rand” (2001).

MEREKOHINAS

sinas

ja rohtude laines

vaikuse kestvas

ja

kasvavas paines

tõused ja liigud

aimduse kohal

Aeg voolab laotuses

kohab

kõik kohab

Külalisena esinenud laulja ja literaat Toomas Kuter Pärnust meenutas aastaid, mis tal on olnud seotud Saaremaaga. “Need on olnud väga rikkad aastad, unustamatud hetked, kauaks meelde jäävad. Ja ma olen selle eest tänulik saare rahvale, et me koostöös oleme üksteist mõistnud.”

Veel rääkis külaline oma praegustest tegemistest ja esitas lõpuks ka ühe laulu.

Kohtumise kohvipausi ajal veeres jutusumin vabalt ja kringlikalorid tugevdasid olemist ennast. Aga see saarte kirjarahva kohtumise esimene osa oligi üks Suur Olemine.

Ajast ei tohi maha jääda

Päeva teises osas, kui mõned olid juba väsinud või ruttasid järgmisele ettevõtmisele, kuulasime astrofüüsikut ja kirjameest Enn Kreemi. Kes ei mäletaks tema raamatuid “Omapärane talv” (1969), “Antarktika läbi aegade” (1972) jt. Peale selle novellikogud, romaanid, publitsistikakogud, reisikirjad, Eesti Laevanduse Aastaraamatud... Enn Kreem ütles: “Aeg läheb nii ruttu. Palju on veel teha. Kirjutamisega on nii, et ajast ei tohi maha jääda!”

Poeetess Almi Tugev on väga emotsionaalne naine. Seda kinnitas ka tema esinemine. Ta luges oma luulet nii, nagu keegi teine seda ei oska. Almi poeesia on mõtlik, lihtne, hingetungiv.

Merelained, mu lapsed, linalaksed,

rannale rulluvad,

vahulained, mu armsad, sasipäised,

vette mind tulete hüüdma.

Koos teiega hullates,

merd sügavalt kummardes

veepiisaks soolaseks muundun,

laine laksumist rannalt vaid kuuldub.

“Merd kummardes”

Kui 1998. aastal ilmus tema luulekogu “Valgus pimeduse üle”, võis ära tunda autori elutarkuse, tema armastuse Looduse Pühakojas. Ja olla lugejana väga tänulik!

Filosoofiadoktor Jaan Õispuu oli kohtumisele toonud info oma sidemeist karjala ja vepsa kirjandusega. Ta tõi meile väga vajalikku, huvitavat ja uudset terve karjala ja vepsa kirjanduse kohta, selle esi- ja tagamaadest, kultuurist üldse.

“Aja keerulised seosed on jätnud jälje ka karjala ja vepsa kultuuri. Enesemääramine on neilgi olnud raske tee...”

Teame, et karjalastel on rikkalik ja mitmekesine rahvaluule. Et viljaka tõlkija H. Lepiku (1926–76) järel on väga toekas Jaan Õispuu loometöö. Sõnavõtt äratas suurt huvi neid rahvaid tundma õppida, nende loominguni jõuda.

Üleöö tuntuks saanud romaanikirjanik Adena Sepp Salmelt rääkis sellest, kuidas ta kirjandusse tuli, mis on suuresti olnud tütre teene. Naadi kirjutas tublisti juba koolipõlves. Hiljemgi. Aga praeguseks on ta jõudnud 8 romaanini. Ja peab ütlema, et esimese romaani tuntuse järgi oli soov edasi kirjutada just romaane.

Jah, Adena Sepa romaanid on lugejate poolt väga hästi vastu võetud, sest autor on kirjasõnaga sina peal.

Ta tõestabki seda, mida suudab kirjasõna, kui seda valitseda oskad.

Aga küsime veelkord: mida suudab kirjasõna? Eks selle üle sel kirjarahva kohtumisel lühemalt või pikemalt mõtiskletigi. Ja publiku hulgast jäi kõlama soov sellist kohtumist tulevikus korrata.

Eluratast juhtides on kindel, et selliseid kohtumisi tõesti veel tuleb. Kirjanike järelkasv on küll visa tulema, kuid see on siiski olemas.